

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ღავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრი

ღავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ბაღაწყვეტა

წელწღეულო

2016

უნივერსიტეტის
ღამოგღეღოღა

სამართლიანი შეთანხმება, როგორც მედიაციის ეთიკური ურღვეობის საფუძველი

სტატიაში შემოთავაზებულია მედიაციის სამართლიანი შეთანხმების, როგორც ეთიკური და ნორმატიული კატეგორიის, მედიაციის ერთ-ერთი ფუნდამენტური პრინციპის, კვლევა ევროკავშირის ქვეყნების, აშშ-ის მედიაციის აქტებისა და ეთიკის კოდექსების ანალიზის საფუძველზე. საქართველოში მედიაციის საკანონმდებლო მონესრულების სრულყოფისა და ეთიკის რეგულირების ეტაპზე უმნიშვნელოვანესია, შემუშავდეს მეცნიერულ კვლევაზე დამყარებული რეკომენდაციები ევროკავშირის სამართალთან შიდასახელმწიფოებრივი სამართლის აპროქსიმაციის მიზნით. საზოგადოების მედიაციისადმი ნდობის დაცვის საჯარო ინტერესი განაპირობებს მედიატორისათვის სამართლიანი შეთანხმების გარანტიის ფუნქციის მინიჭებას.

საკვანძო სიტყვები: მედიაციის ეთიკა, მხარეთა თვითგამორკვევის უფლება, მედიაციის სამართლიანი შეთანხმება, მედიაციის უსამართლო შედეგი, მედიაციის ეთიკური ურღვეობა, მედიატორის პროფესიული როლი, მედიაციის უკანონო შეთანხმება, ნეიტრალური მესამე პირი.

I. შესავალი

სამართლიანობა მედიაციის ფუნდამენტური პრინციპი¹ და, უმთავრესად, ნორმატიული და ეთიკური სტანდარტია.² თუმცა მისი უნიფიცირებული მნიშვნელობა დამკვიდრებული არ არის, – ერთი მხრივ, ეს კონცეფცია მედიაციის ბევრ კანონსა³ და ეთიკის კოდექსში არის განსაზღვრული,⁴ მეორე მხრივ, ცალკეულ აქტებში საერთოდ არ აისახება.⁵

* სამართლის დოქტორი, თსუ-ის იურიდიული ფაკულტეტის ასისტენტ-პროფესორი, სერტიფიცირებული მედიატორი, თსუ-ის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრის აღმასრულებელი დირექტორი.

მადლობას ვუხდის გერმანიის აკადემიური გაცვლის სამსახურს (DAAD) მონიჭებული კვლევითი სტიპენდიისთვის, რომლის ფარგლებშიც შესაძლებელი გახდა ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის, ბერლინის სახელმწიფო ბიბლიოთეკის და ჰამბურგის მაქს პლანკის სახელობის საზღვარგარეთის ქვეყნებისა და საერთაშორისო კერძო სამართლის ინსტიტუტის კვლევითი რესურსების გამოყენებით ნინამდებარე პუბლიკაციის მომზადება.

¹ Steffek F., Unberath H. (eds.), Genn H., Greger R., Menkel-Meadow C., *Regulating Dispute Resolution ADR and Access to Justice at the Crossroads*, Hart Publishing, Oxford and Portland Oregon, 2013, 17.

² Nolan-Haley J. M., *Informed Consent in Mediation: A Guiding Principle for Truly Educated Decisionmaking*, 74, *Notre Dame L. Rev.*, 775, №12, 1999, 778, <http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1273&context=faculty_scholarship>; Woo M.Y.K., *Collagher M. E.*, *Chinese Justice Civil Dispute Resolution in Contemporary China*, Cambridge University Press, United States of America, 2011, 38.

³ Chinese Civil Procedure Law, Art. 9, <http://www.npc.gov.cn/englishnpc/Law/2007-12/12/content_1383880.htm>; Woo M.Y.K., *Callagher M.E.*, *Civil Procedure Law of the People's Republic of China*, 1991, 38; People's Mediation Law of the People's Republic of China, promulgated in 2010, active in 2011, Art. 3 (2), <[http://www.cspil.org/Uploadfiles/attachment/Laws%20and%20Regulations/\[en\]guojifalvwenjian/PeoplesMediationLawofthePeoplesRepublicofChina.pdf](http://www.cspil.org/Uploadfiles/attachment/Laws%20and%20Regulations/[en]guojifalvwenjian/PeoplesMediationLawofthePeoplesRepublicofChina.pdf)>; Trevor M.B., Palo G., *EU Mediation Law and Practice*, Oxford University Press, 2012, 183; Draft General Scheme of Mediation Bill 2012, Ireland, Head 2, <<http://www.justice.ie/en/JELR/MedBillGSFinal.pdf/Files/MedBillGSFinal.pdf>>; Finland Act on Mediation in Civil Matters and Confirmation of Settlements in General Courts, 394/2011, Art. 23, <<http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2011/en20110394.pdf>>.

⁴ Malta Code of Conduct for Mediators, MJCL, Art. 9, <<https://mjcl.gov.mt/en/mmc/Pages/Code-of-Conduct-Mediators.aspx>>. Standards of Practice For California Mediators, Preamble, <<http://www.cdrc.net/mediator>>.

მედიაციის ეთიკის კოდექსების თანახმად, სამართლიანობა მიემართება მედიაციის პროცესს,⁶ რომლის ჩატარებაც უნდა უზრუნველყოს პროვაიდერმა ორგანიზაციამ,⁷ მედიატორმა გულმოდგინების,⁸ სათანადო წინდახედულების,⁹ მიუკერძოებლობის,¹⁰ ინტერესთა კონფლიქტის დაუშვებლობის,¹¹ მხარეთა ნებაყოფლობითი,¹² გაცნობიერებული,¹³ სამართლიანი¹⁴ და თანაბარი მონაწილეობის,¹⁵ მონაწილეობის შესაძლებლობის¹⁶ და მათი თვითგამორკვევის უფლების¹⁷ რეალიზების პრინციპთა დაცვით.¹⁸ ცალკეული ქვეყნის სამართალი მედიატორის როლს ხედავს სწორედ მხარეთა დახმარებაში, მიაღწიონ სამართლიან შეთანხმებას.¹⁹

-
- standards#stdspreamble>; Florida Rules for Certified and Court-Appointed Mediators, Florida Dispute Resolution Center, § 10230 (c), 10.300, <<http://www.mediate.com/articles/floridarules.cfm>>; Standards of Conduct for New York State CMTY, Dispute Resolution Center, Mediators, Office of Alternative Dispute Resolution & Court Improvement Programs 2009, §4 Cmt, <https://www.nycourts.gov/ip/adr/Publications/Info_for_Programs/Standards_of_Conduct.pdf>; Core Standards of Mediation Practice, §III (Oregon Mediation Association, 2005), <<http://www.omediate.org/docs/2005CoreStandardsFinalP.pdf>>; Virginia Standards, Virginia Standards of Ethics and Professional Responsibility for Certified Mediators, §K.1. K.4, 2011, 7-8, <<http://www.courts.state.va.us/courtadmin/aoc/djs/programs/drs/mediation/soe.pdf>>; Model Standards of Conduct for Mediators, AAA, ABA, ACR, 1994, Revised 2005, §VI, <http://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/model_standards_conduct_april2007.authcheckdam.pdf>; Georgia Ethical Standards for Mediators, §IV. A, Georgia Commission on Dispute Resolution 2012, <http://godr.org/sites/default/files/Godr/mediator_ethics_information/APPENDIX%20%2C%20CHAP%201%2C%206-18-2013.pdf>. Sead. Code of Conduct for Mediators, ADR Institute of Canada, 2011.
- ⁵ Code of Conduct for Mediators, ADR Institute of Canada, 2011, <http://adric.ca/pdf/ADRMEDIA_TION-RULES2014.pdf>; Ethical Guidelines for Mediators, Law Council of Australia, 2002, <<http://epublications.bond.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1166&context=adr>>.
- ⁶ Ethical Standards for Mediators, Georgia Commission on Dispute Resolution, §IV, <http://godr.org/sites/default/files/Godr/supreme_court_adr_rules/APPENDIX%20%2C%20CHAP%201%2C%206-18-2013.pdf>.
- ⁷ Trevor M. B., Palo G., EU Mediation Law and Practice, Oxford University Press, 2012, 93.
- ⁸ Ethical Standards for Mediators, Georgia Commission on Dispute Resolution, §V, <http://godr.org/sites/default/files/Godr/supreme_court_adr_rules/APPENDIX%20%2C%20CHAP%201%2C%206-18-2013.pdf>.
- ⁹ Hopt K. J., Steffek F., Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective, Oxford University Press, Oxford, 2013, 74.
- ¹⁰ Draft General Scheme of Mediation Bill 2012, Ireland, Head 2, <<http://www.justice.ie/en/JELR/MedBillGSFinal.pdf/Files/MedBillGSFinal.pdf>>; Austrian Mediation Act, June 6, 2003, Art. 16(2), <<http://bgarf.ru/science/baltic-center-of-mediation-and-conflictology/publikacii/avstriya.pdf>>; Bulgaria Mediation Act, (promulgated 2004, amended 2011) Art. 9 (1), <http://www.pamb.info/index.php?option=com_content&view=article&id=112%3Amediation-act&catid=30%3Aactsformediation&Itemid=74&lang=bg>; Core Standards of Mediation Practice, §III (Oregon Mediation Association, 2005), <<http://www.omediate.org/docs/2005CoreStandardsFinalP.pdf>>.
- ¹¹ Standards of Conduct for New York State CMTY. Dispute Resolution CTR. Mediators, Office of Alt. Dispute Resolution & Court Improvement Programs 2009, §III. B, <http://www.courts.state.ny.us/ip/adr/Publications/Info_for_Programs/Standards_of_Conduct.pdf>.
- ¹² Bulgaria Mediation Act, (promulgated 2004, amended 2011) Art. 5, <http://www.pamb.info/index.php?option=com_content&view=article&id=112%3Amediation-act&catid=30%3Aactsformediation&Itemid=74&lang=bg>; Chinese Civil Procedure Law, Art. 9, მითითებულია: Woo M.Y.K., Callaghan M. E., Civil Procedure Law of the People's Republic of China, 1991, 38.
- ¹³ Family Mediation Canada Members Code of Professional Conduct, Art. 9.2, 9.3, <http://fmc.ca/sites/default/files/sites/all/themes/fmc/images-user/Members%20Code%20of%20Professional%20Conduct_0.pdf>.
- ¹⁴ German Mediation Act, 21 July, 2012, §2 (3), <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_mediationsg/englisch_mediationsg.html>; Rützel S., Wegen G., Wilske S., Commercial Dispute Resolution in Germany, 2nd ed., C.H. Beck, München, 2016, 202.
- ¹⁵ Bulgaria Mediation Act, (promulgated 2004, amended 2011) Art. 5, <http://www.pamb.info/index.php?option=com_content&view=article&id=112%3Amediation-act&catid=30%3Aactsformediation&Itemid=74&lang=bg>.
- ¹⁶ Malta Code of Conduct for Mediators, MJCL, Art. 9, <<https://mjcl.gov.mt/en/mmc/Pages/Code-of-Conduct-Mediators.aspx>>.
- ¹⁷ Georgia Ethical Standards for Mediators, Georgia Commission on Dispute Resolution 2012, Introduction, <http://godr.org/sites/default/files/Godr/supreme_court_adr_rules/APPENDIX%20%2C%20CHAP%201%2C%206-18-2013.pdf>; Rützel S., Wegen G., Wilske S., Commercial Dispute Resolution in Germany, 2nd ed., C.H. Beck, München, 2016, 207.

სამართლიანობა გულისხმობს, რომ მხარეებმა მედიაციის პროცესის ძირითადი პრინციპების ცოდნის,²⁰ არსებითად მნიშვნელოვანი გარემოებების გაცნობიერების,²¹ ხელშეკრულების პირობების გააზრებისა²² და ინფორმირებული თანხმობის²³ საფუძველზე მიიღონ არაიძულებითი,²⁴ ნებაყოფლობითი²⁵ გადაწყვეტილება მისი მოსალოდნელი შედეგების²⁶ გაცნობიერებით,²⁷ ან, სურვილის შემთხვევაში, ნებისმიერ დროს შეწყვიტონ²⁸ მედიაცია.²⁹ პროცესის სამართლიანობა დაცულია ასევე, თუ მასში მონაწილეობა არ ემსახურება უსამართლო უპირატესობის მოპოვებას³⁰ და არ ეფუძნება მოლაპარაკების მანიპულაციურ და დამაშინებელ მეთოდებს³¹.

-
- ¹⁸ *Shapira O.*, Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 285.
- ¹⁹ Malta Mediation Act, MJCL, 2004, Art. 26 (1), <https://mjcl.gov.mt/en/mmc/Documents/Chapter_474t.pdf>; Royal Decree Law 5/2012, of March 5, on Mediation in Civil and Commercial Matters, Statement of Reasons I, მითითებულია: *Trevor M. B., Palo G.*, EU Mediation Law and Practice, Oxford University Press, 2012, 560.
- ²⁰ German Mediation Act, 21 July, 2012, §2 (2), <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_mediationsg/englisch_mediationsg.html>.
- ²¹ German Mediation Act, 21 July, 2012, §2 (6), <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_mediationsg/englisch_mediationsg.html>; Bulgaria Mediation Act, (promulgated 2004, amended 2011) Art. 13 (1), <http://www.pamb.info/index.php?option=com_content&view=article&id=112%3Amediation-act&catid=30%3Aactsformediation&Itemid=74&lang=bg>; *Rützel S., Wegen G., Wilske S.*, Commercial Dispute Resolution in Germany, München, 2nd ed., C.H. Beck, 2016, 202.
- ²² Georgia Ethical Standards for Mediators, Georgia Commission on Dispute Resolution 2012, §IV. A, <http://godr.org/sites/default/files/Godr/supreme_court_adr_rules/APPENDIX%20C%20CHAP%201%206-18-2013.pdf>; German Mediation Act, 21 July, 2012, §2 (6), <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_mediationsg/englisch_mediationsg.html>; *Rützel S., Wegen G., Wilske S.*, Commercial Dispute Resolution in Germany, 2nd ed., C.H. Beck, München, 2016, 202.
- ²³ Mediation Council of Illinois (MCI) Professional Standards of Practice for Mediators, 1999, §III. E, <<http://www.mediate.com/articles/illstds.cfm>>.
- ²⁴ The California Rules of Court, 3.857(b), <http://www.courts.ca.gov/documents/title_3.pdf>.
- ²⁵ Family Mediation Canada Members Code of Professional Conduct, Art. 9.1. <http://fmc.ca/sites/default/files/sites/all/themes/fmc/images-user/Members%20Code%20of%20Professional%20Conduct_0.pdf>; European Mediation Training for Practitioners of Justice, A Guide to European Mediation, Association of International Arbitration (ed.), Antwerpen, Apeldoorn, Portland, Maklu, 2012, 143.
- ²⁶ *Hopt K. J., Steffek F.*, Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective, Oxford University Press, Oxford, 2013, 74.
- ²⁷ Family Mediation Canada Members Code of Professional Conduct, Art. 9.5, <http://fmc.ca/sites/default/files/sites/all/themes/fmc/images-user/Members%20Code%20of%20Professional%20Conduct_0.pdf>; Austrian Mediation Act, June 6, 2003, Art. 16(2), <<http://bgarf.ru/science/baltic-center-of-mediation-and-conflictology/publikacii/avstriya.pdf>>; Bulgaria Mediation Act, (promulgated 2004, amended 2011) Art. 9 (1), <http://www.pamb.info/index.php?option=com_content&view=article&id=112%3Amediation-act&catid=30%3Aactsformediation&Itemid=74&lang=bg>.
- ²⁸ German Mediation Act, 21 July, 2012, §2 (5), <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_mediationsg/englisch_mediationsg.html>; Bulgaria Mediation Act, (promulgated 2004, amended 2011) Art. 5, <http://www.pamb.info/index.php?option=com_content&view=article&id=112%3Amediation-act&catid=30%3Aactsformediation&Itemid=74&lang=bg>; Georgia Ethical Standards for Mediators, Georgia Commission on Dispute Resolution 2012, §V, <http://godr.org/sites/default/files/Godr/supreme_court_adr_rules/APPENDIX%20C%20CHAP%201%206-18-2013.pdf>; *Steffek F., Unberath H. (eds.), Genn H., Greger R., Menkel-Meadow C.*, Regulating Dispute Resolution ADR and Access to Justice at the Crossroads, Hart Publishing, Oxford and Portland Oregon, 2013, 284; European Mediation Training for Practitioners of Justice, A Guide to European Mediation, Association of International Arbitration (ed.), Antwerpen, Apeldoorn, Portland, Maklu, 2012, 143.
- ²⁹ *Shapira O.*, Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 285.
- ³⁰ Model Standards of Practice for Family and Divorce Mediation, § XI. A. 6, <<https://www.afccnet.org/Portals/0/PublicDocuments/CEFCP/ModelStandardsOfPracticeForFamilyAndDivorceMediation.pdf>>; *Folberg J., Milne A.L., Salem P.*, Divorce and Family Mediation, Models, Techniques and Applications, The Guilford Press, New York, London, 2004, 540; *Waldman E.*, Mediation Ethics, Cases and Commentaries, Jossey-Bass, A Wiley Imprint, United States of America, 2011, 13.
- ³¹ Family Mediation Canada Members Code of Professional Conduct, Art. 9.4, <http://fmc.ca/sites/default/files/sites/all/themes/fmc/images-user/Members%20Code%20of%20Professional%20Conduct_0.pdf>.

სტატიის მიზანია, მედიაციის შეთანხმების სამართლიანობის, როგორც ეთიკური და ნორმატიული კატეგორიის, კვლევა ევროკავშირის ქვეყნების, აშშ-ის მედიაციის აქტებისა და ეთიკის კოდექსების ანალიზის საფუძველზე. კვლევა ორიენტირებულია, საქართველოში მედიაციის საკანონმდებლო ბაზის ფორმირებისა და ეთიკის რეგულირების ეტაპზე შეიმუშაოს კონკრეტული რეკომენდაციები ევროკავშირის სამართალთან ეროვნული კანონმდებლობის აპროქსიმაციის მიზნით.

2. მედიაციის სამართლიანი შეთანხმება, როგორც სამართლიანი პროცესის შედეგი

მედიაციის სამართლიანი შედეგის განმარტებას არ შეიცავს საზღვარგარეთის ქვეყნების მედიატორთა ქცევის უმრავლესი კოდექსი, ამიტომ იგი მედიაციის პროცესისა და თანამდევნი შეთანხმების დოქტრინული ანალიზის გზით არის შესაძლებელი.³²

ჯორჯიის მედიატორთა ქცევის ეთიკური სტანდარტების³³ თანახმად, ნეიტრალური მესამე პირი მედიაციის სამართლიანი პროცესის გარანტია³⁴ და მასვე ეკისრება სამართლიანი შედეგის უზრუნველყოფის ვალდებულება.³⁵

სამართლიანობა მედიაციის პროცესში დარღვეულია, თუ შეთანხმება არსებითად და ფუნდამენტურად უსამართლოა,³⁶ უკანონოა,³⁷ შეუძლებელია მისი აღსრულება,³⁸ მხარეებს არ აქვთ გაცნობიერებული შეთანხმების შინაარსი, ასევე მათზე³⁹ ან/და მესამე პირებზე შეთანხმების შედეგების შესაძლო გავლენა.^{40 41}

სამართლიანია შეთანხმება, რომელიც: ა) სულ მცირე, მისაღებია ან სამართლიანია შეთანხმების განმახორციელებელი მხარეებისათვის; ბ) აღადგენს ჰარმონიას ან ინტერესთა ბალანსს მედიაციის მონაწილეებს შორის; გ) ზრდის ურთიერთგაგებისა და უკეთესი ურთიერთობის შესაძლებლობას; დ) უახლოვდება იმ ზღვარს, რომელსაც მხარეები მათი ზიანის ადეკვატურ კომპენსირებად მიიჩნევენ; ე) როგორც ინდივიდუალურ, ისე ინსტიტუციურ დონეზე თანხისა და დროის დამზოგველია; ვ) ამცირებს სტრესსა და გაღიზიანებას; ზ) აუმჯობესებს კომუნიკაციას საზოგადოების წევრებს შორის (სამეზობლოში, ბიზნესსამყაროში, დასაქმებულთა სივრცეში და სხვ.); ლ) ქმნის სოციალურ პრეცედენტებს ურთიერთობების უკეთ მონესრიგებისათვის.⁴²

³² მედიაციის სამართლიანი შეთანხმების საკითხზე იხილეთ ნაშრომები: *Marlow L., Sauber S. R., Handbook of Divorce Mediation*, Springer Science – Business Media, LLC, New York, 1990, 45-62; *Dworkin J., London W., What Is a Fair Agreement?*, 7 *Mediation Q.* 3, 5, 1989; *Hyman J. M., Love L. P., If Portia Were a Mediator: An Inquiry into Justice in Mediation*, 9 *Clinical L. Rev.*, 157, 2002, 186; *Gibson K., Mediator Attitudes Toward Outcomes: A Philosophical View*, 17 *Mediation Q.* 197, 1999, 207–209; *Bercovitch J., Mediation Success or Failure: A Search for the Elusive Criteria*, 7 *Cardozo J. Conflict Resolution*, 289, 2006, 291; *Isabelle R., Gunning, Know Justice, Know Peace: Further Reflections on Justice, Equality and Impartiality in Settlement Oriented and Transformative Mediations*, 5 *Cardozo J. Conflict Resolution*, Vol. 5, 2004, 87.

³³ *Ethical Standards for Mediators*, Georgia Commission on Dispute Resolution, § IV. A, <http://godr.org/sites/default/files/Godr/supreme_court_adr_rules/APPENDIX%20C%20CHAP%201%20%206-18-2013.pdf>.

³⁴ იხ. ასევე, *Rützel S., Wegen G., Wilske S., Commercial Dispute Resolution in Germany*, 2nd ed., C.H. Beck, 2016, 202.

³⁵ *Hopt K. J., Steffek F., Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective*, Oxford University Press, Oxford, 2013, 664.

³⁶ *Ethical Standards for Mediators*, Georgia Commission on Dispute Resolution, § IV. A, <http://godr.org/sites/default/files/Godr/supreme_court_adr_rules/APPENDIX%20C%20CHAP%201%20%206-18-2013.pdf>.

³⁷ იქვე.

³⁸ იქვე.

³⁹ *Family Mediation Canada Members Code of Professional Conduct*, Art. 9.6, <http://fmc.ca/sites/default/files/sites/all/themes/fmc/images-user/Members%20Code%20of%20Professional%20Conduct_0.pdf>.

⁴⁰ *Ethical Standards for Mediators*, Georgia Commission on Dispute Resolution, § IV. A, <http://godr.org/sites/default/files/Godr/supreme_court_adr_rules/APPENDIX%20C%20CHAP%201%20%206-18-2013.pdf>.

⁴¹ *Shapira O., Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation*, 54 *South Tex. L. Rev.*, 2012, 285.

⁴² *Hyman J. M., Love L. P., If Portia Were a Mediator: An Inquiry into Justice in Mediation*, 9 *Clinical L. Rev.*, 157, 2002, 186.

ზემოაღნიშნულის საპირისპიროდ, უსამართლოა შეთანხმება, როდესაც: ა) თუნდაც ერთი მხარე აკეთებს არანებაყოფლობით არჩევანს; ბ) ვერ განხორციელდა მხარის ფუნდამენტური ინტერესი, რომ ადამიანის რწმენა არ შეიძლება უარყოფის საგანი გახდეს; გ) მხარეთა მიერ შეთანხმებული პირობები ეწინააღმდეგება პოზიტიურ სამართალს; დ) შეთანხმების პირობები მნიშვნელოვანი ხარისხით არღვევს ან უგულებელყოფს პიროვნების ღირსებას; ე) იგი არ არის მიღწეული საქმის შესაძლო ალტერნატიული შედეგების სრული გაცნობიერების პირობებში; ვ) ხელშეკრულების პირობები შეუთავსებელია ადამიანის იმ ფუნდამენტურ ღირებულებებთან, რომლებიც აღიარებულია ფართო საზოგადოების მიერ.⁴³ დოქტრინაში არსებული ზემოჩამოთვლილი მახასიათებლები, ბუნებრივია, არ შეიძლება იყოს ამომწურავი და სამართლიანობის სტანდარტი ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში ეთიკური პრინციპების ურთიერთკავშირში მოქმედების გზით უნდა შეფასდეს.

მედიაციის პროცესსა და შედეგს შორის ურთიერთგანმაპირობებელი კავშირი არსებობს. კერძოდ, სამართლიანი შედეგის მისაღწევად აუცილებელია, მედიაციის პროცესის ფარგლებში უზრუნველყოფილი იყოს: ნებაყოფლობითობა, მხარეთა მიერ ურთიერთსანაცვლო ინტერესების გაზიარება, შედეგების საჯარო მნიშვნელობის აღიარება, ღირსეული მოპყრობა და პატივისცემა, ინფორმირებული გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობა⁴⁴ მხარეთა მიერ, გადაწყვეტილების მიღების უფლებამოსილების არარსებობა მედიატორისათვის,⁴⁵ წინააღმდეგობრივი და ურთიერთსაპირისპირო ფუნდამენტური ღირებულებების მიმღებლობა.⁴⁶

მეცნიერთა გარკვეული ნაწილის მოსაზრებით, მხარეთა მიერ სამართლიანობის სუბიექტური შეფასება,⁴⁷ აღქმა არის მთავარი კრიტერიუმი მედიაციის შედეგის სამართლიანად მიჩნევისთვის.⁴⁸ ამ დოქტრინული შეხედულების მომხრეები მედიატორს აკისრებენ ვალდებულებას, გამოიკვილოს და მხარეებთან განიხილოს მათი წარმოდგენები სამართლიანობაზე და შემდგომ დაეხმაროს მათ ამ სამართლიანობის შესატყვისი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.⁴⁹ ამ მიდგომის თანახმად, სამართლიანობის შეფასებისთვის საჭიროა მედიაციის კონკრეტული მონაწილეების სუბიექტური ხედვა და არა ის, თუ ობიექტურად რას მიიჩნევდა სამართლიანად ნებისმიერი საყოველთაოდ მიღებული მორალური ღირებულებების მქონე პირი, ამ პროცესის მონაწილე რომ ყოფილიყო. ამ მიდგომის თანახმად, თვითგამორკვევის უფლების რეალიზების საფუძველზე მხარეები თავად არიან საკუთარი სამართლიანობის განმსჯელი მოსამართლეები.⁵⁰

ნებაყოფლობითობა და ინფორმირებული გადაწყვეტილების მიღების უფლებამოსილება,⁵¹ მართალია, არის თვითგამორკვევის უფლების საძირკველი,⁵² თუმცა მის საფუძველზე მიღწეულ შეთანხმებას სამართლიანობაზე პრეტენზია მხოლოდ მაშინ შეიძლება ჰქონდეს, თუ

⁴³ *Stulberg J. B., Mediation and Justice: What Standards Govern?*, 6 *Cardozo J. Conflict Resolution*, 2005, 222-227.

⁴⁴ *Irving H. H., Family Mediation, Theory and Practice with Chinese Families*, Hong Kong University Press, Hong Kong, 2002, 94.

⁴⁵ *Rützel S., Wegen G., Wilske S., Commercial Dispute Resolution in Germany*, 2nd ed., C.H. Beck, München, 2016, 201.

⁴⁶ *Stulberg J. B., Mediation and Justice: What Standards Govern?*, 6 *Cardozo J. Conflict Resolution*, 2005, 227-228.

⁴⁷ *Marlow L., Sauber S. R., Handbook of Divorce Mediation*, Springer Science – Business Media, LLC, New York, 1990, 52-53.

⁴⁸ *Hyman J. M., Love L. P., If Portia Were a Mediator: An Inquiry into Justice in Mediation*, 9 *Clinical L. Rev.*, 157, 2002, 164, *შეად. Marlow L., Sauber S. R., Handbook of Divorce Mediation*, Springer Science – Business Media, LLC, New York, 1990, 52-62; *Stulberg J. B., Mediation and Justice: What Standards Govern?*, 6 *Cardozo J. Conflict Resolution*, 2005, 241-242.

⁴⁹ *Hyman J. M., Love L. P., If Portia Were a Mediator: An Inquiry into Justice in Mediation*, 9 *Clinical L. Rev.*, 157, 2002, 192, მითითებულია: *Shapira O., Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation*, 54 *South Tex. L. Rev.*, 2012, 314.

⁵⁰ *Shapira O., Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation*, 54 *South Tex. L. Rev.*, 2012, 315.

⁵¹ *Irving H. H., Family Mediation, Theory and Practice with Chinese Families*, Hong Kong University Press, Hong Kong, 2002, 94.

⁵² *Stulberg J. B., Mediation and Justice: What Standards Govern?*, 6 *Cardozo J. Conflict Resolution*, 2005, 227-228.

ხელშეკრულების შედგენა მოხდება ეთიკის კოდექსთა ნორმატიული მოთხოვნების⁵³ დაცვით და, ამასთან, თავსებადი იქნება მედიაციის არამონაწილე მესამე პირთა ინტერესებთან.

ლიტერატურაში ასევე ფართოდ გავრცელებული მოსაზრების თანახმად, მედიაციის უკანონო შეთანხმება ვერ იქნება სამართლიანი, რამეთუ ამით მედიაციის მხარეები საკუთარ თავს უპირატეს მდგომარეობაში იყენებენ, კანონმორჩილ მოქალაქეებთან შედარებით.⁵⁴ თუ მედიაცია მხარეთათვის გახდება პრივილეგია – კანონისგან გვერდის ავლის საშუალება „სხვა მოქალაქეებისგან განსხვავებით, ბუნებრივია, ეს გამოიწვევს არაკანონიერი პრაქტიკის დაწერგვას.⁵⁵ ამ შემთხვევაში სამართლიანობისთვის განმსაზღვრელი ხდება არა მხოლოდ მხარეთა თვითგამორკვევის უფლების რეალიზება, ე.წ. „ქვემოდან (მხარეებისგან) მომდინარე“⁵⁶ „ინდივიდუალური სამართლიანობა“,⁵⁷ არამედ იმ წესების შესრულება, რომელთა დაცვის ვალდებულება აქვს მთელ საზოგადოებას. ეთიკის კოდექსებით მედიაციაში ხდება კანონისა და მორალის ნორმების ინკორპორირება და უკანონო შეთანხმება სამართლიანად არ ჩაითვლება იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ის მხარეთა თვითგამორკვევის უფლების საფუძველზეა მიღწეული და მათთვის მისაღებია.⁵⁸

3. არასამართლიანი შეთანხმება – მედიაციის ინსტიტუტის დისკრედიტაციის საფრთხე და საჯარო ინტერესის ხელყოფის წყარო

სამართლებრივი ინსტიტუტების წარმატებული ფუნქციონირება უნდა ეფუძნებოდეს გარკვეულ ფუნდამენტურ წესებს, რომლებიც უზრუნველყოფს ამ ინსტიტუტების სიცოცხლისუნარიანობას.⁵⁹

ვინაიდან მედიაცია, უმთავრესად, ნებაყოფლობითი ინსტიტუტია, დავის გადანყვევის სხვა მექანიზმებთან მისი თანაარსებობა უნდა განაპირობოს თავად ამ ინსტიტუტის არსმა და არა სახელმწიფოს იძულებითმა მექანიზმმა. სავალდებულო მედიაციაც სრულად ვერ იქნება სახელმწიფოს მიერ შენარჩუნებული, თუ ამ ინსტიტუტის არსებობის საჭიროება და აუცილებლობა მისმა სარგებლიანობამ არ დაუდასტურა საზოგადოებას.

სავალდებულო მედიაციის შემთხვევაშიც კი მხარეები ნებაყოფლობითობის საფუძველზე აწარმოებენ მოლაპარაკებას. ვინაიდან არ არსებობს შეთანხმების მიღწევის ვალდებულება,⁶⁰ მათ შეუძლიათ, პროცესის მიმდინარეობის დროსაც შეწყვიტონ იგი და უარყონ მედიაციის შემდგომი გამოყენება. დაუშვებელია მოხდეს მხარეთა იძულება და თავისუფლების შეზღუდვა, მაგრამ, როგორც კი ისინი ირჩევენ მედიაციას მათი განსხვავებულობის შეთანხმების

⁵³ Georgia Ethical Standards for Mediators, IV. A, Georgia Commission on Dispute Resolution 2012, <http://godr.org/sites/default/files/Godr/mediator_ethics_information/APPENDIX%20C%2C%20CHAP%201%2C%206-18-2013.pdf>.

⁵⁴ იხ. *Shapira O.*, Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 316, შემდგომი მითითებით.

⁵⁵ *Shapira O.*, Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 316; *Carr C. L.*, Fairness and Political Obligation – Again: A Reply to Lefkowitz, 33 Social Theory and Practice, 33, 2004, 40, <https://www.pdcnet.org/pdc/bvdb.nsf/purchase?openform&fp=soctheorpract&id=soctheorpract_2004_0030_0001_0033_0058>.

⁵⁶ *Hyman J. M., Love L. P.*, If Portia Were a Mediator: An Inquiry into Justice in Mediation, 9 Clinical L. Rev., 157, 2002, 160-162, <<http://www.law.newark.rutgers.edu/files/If%20Portia%20Were%20a%20Mediator%209%20Clinical%20L%20Rev%20157.pdf>>.

⁵⁷ *Trevor M. B., Palo G.*, EU Mediation Law and Practice, Oxford University Press, 2012, 257.

⁵⁸ *Shapira O.*, Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 317, შემდგომი მითითებით.

⁵⁹ *Shapira O.*, Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 321.

⁶⁰ *Steffek F., Unberath H. (eds.), Genn H., Greger R., Menkel-Meadow C.*, Regulating Dispute Resolution ADR and Access to Justice at the Crossroads, Hart Publishing, Oxford and Portland Oregon, 2013, 284.

საშუალებად, მათ არ აქვთ უფლება, მიიღონ გადაწყვეტილება, რომელიც დააზიანებს თავად მედიაციის ინსტიტუტს.

არასამართლიანი შედეგის დაუშვებლობა მედიაციის ნორმატიული წესია, მისი პირდაპირი ბენეფიციარია ფართო და კონკრეტულად მედიაციის პროფესიული საზოგადოება, რომლის ინტერესია, მედიაცია რჩებოდეს დავის გადაწყვეტის მოთხოვნად საშუალებად.⁶¹

მედიაციის ინსტიტუტი მხარდაჭერილია სახელმწიფო პოლიტიკით და მისი წარმატებული ფუნქციონირება დავის გადაწყვეტის მექანიზმების ერთიან სისტემაში საჯარო ინტერესის გამომხატულებაა. მედიაცია სოციალური სტაბილურობის უზრუნველყოფის მნიშვნელოვანი მექანიზმი და სახელმწიფო პოლიტიკის განხორციელების აპოლიტიკური საშუალებაა.⁶² მისი საჯარო ინტერესად მიჩნევის საფუძველია ასევე შემდეგი: მედიაციის შეთანხმება უფრო მეტად ასახავს მხარეთა ინტერესებს, ვიდრე სასამართლო გადაწყვეტილება და ამიტომაც უფრო მეტად ექვემდებარება ნებაყოფლობით აღსრულებას. მედიაცია, მხარეთა ინტერესების დაკმაყოფილებასთან ერთად, ზოგავს სასამართლოს ხარჯებს და ამცირებს მის გადატვირთულობას.⁶³ მედიაციას აქვს უნარი, განახორციელოს არა მხოლოდ ინდივიდის, არამედ საზოგადოების ტრანსფორმაცია.⁶⁴ მედიაციას მედიატორის დახმარებით შესწევს უნარი, გარდაქმნას სამყარო ისეთ ადგილად, სადაც საზოგადოებას უკეთესად შეეძლება ცხოვრება.⁶⁵

მედიაციის ისეთი შეთანხმება, რომელიც ახდენს მედიაციის ინსტიტუტის დისკრედიტაციას, იმავდროულად ხელყოფს მნიშვნელოვან საჯარო ინტერესს. არასამართლიანმა შეთანხმებამ შეიძლება განაპირობოს საზოგადოების მხრიდან ნდობისა და რწმენის დაკარგვა მედიაციის ინსტიტუტის მიმართ.

მედიატორთა პროფესიული ქცევის ჩრდილოეთ კაროლინის სტანდარტების პრეამბულაში ხაზგასმულია, რომ ეთიკის სტანდარტების მიზანია, დაამკვიდროს და განამტკიცოს საზოგადოების ნდობა მედიაციის პროცესის მიმართ... მედიაცია უნდა დაეფუძნოს საჯარო აღიარებასა და ნდობას.⁶⁶ პოლონეთში მედიაციის კანონმდებლობის რეფორმირების დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სამოქალაქო საბჭომ განსაზღვრა მედიაციისადმი საზოგადოების ნდობის ამაღლებისათვის აუცილებელი საფუძვლები: მედიატორთა პროფესიონალიზმი და მათი მაღალი სააკრედიტაციო მოთხოვნები,⁶⁷ სახელმწიფო დაფინანსების გაზრდა და უფასო მედიაციის სერვისები დაბალი შემოსავლის მქონე პირებისათვის.⁶⁸ ასევე კალიფორნიის მედიატორთა პრაქტიკის სტანდარტების პრეამბულაში მითითებულია, რომ მედიაციის ინსტიტუტის წარმატებისთვის აუცილებელია ფართო საზოგადოების ნდობა მედიაციის პროცესის სამართლიანობისა და ეთიკური ურღვევობის მიმართ.⁶⁹

იურიდიულ დოქტრინაში განასხვავებენ მხარეთა პერსონალურ და საზოგადოების ნდობას მედიაციის მიმართ. საჯარო ნდობის მოპოვებისათვის მედიატორს ეკისრება მისი

⁶¹ *Shapira O.*, Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 322.

⁶² *Zekoll J., Bälz M., Amelung I. (eds.)*, Formalisation and Flexibilisation in Dispute Resolution, Brill Nijhoff, Leiden/Boston, 2014, 128.

⁶³ *Rosenberg J. D.*, In Defense of Mediation, 33 Ariz. L. Rev., 467, 1991, 467, <https://www.researchgate.net/publication/228024514_In_Defense_of_Mediation>.

⁶⁴ *Bush R.A.B., Folger J. P.*, The Promise of Mediation, The Transformative Approach to Conflict, Jossey-Bass, San Francisco, 2005, 13-14, 21, 53-54, 65.

⁶⁵ *Bush R.A.B., Folger J. P.*, Mediation and Social Justice: Risks and Opportunities, 27 Ohio St. J. on Disp. Resol., 1, 2012, 19-20, მითითებულია: *Shapira O.*, Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 333.

⁶⁶ Orth Carolina Revised Standards of Professional Conduct for Mediators, Preamble, <https://www.sog.unc.edu/sites/www.sog.unc.edu/files/course_materials/R13.4%20Standards%20of%20Professional%20Conduct%20for%20Mediators.pdf>.

⁶⁷ *Roberts M.*, A-Z of Mediation, Palgrave Macmillan, 2013.

⁶⁸ *Trevor M. B., Palo G.*, EU Mediation Law and Practice, Oxford University Press, 2012, 272.

⁶⁹ Standards of Practice For California Mediators, Preamble, <<http://www.cdrc.net/mediator-standards#stds-preamble>>.

კვალიფიკაციის, პრაქტიკის, მედიაციის ასოციაციების წევრობის შესახებ საზოგადოების ჯეროვანი ინფორმირება.⁷⁰ ქმედება, რომელიც ხელყოფს საზოგადოების ნდობას მედიაციის ინსტიტუტის მიმართ, ნორმატიულად უსამართლოდ მიიჩნევა.⁷¹

4. მედიატორის პროფესიული როლი – მედიაციის ინსტიტუტის ეთიკური ურღვეობის დაცვა

ნებისმიერ პროფესიულ როლს – ექიმის, იურისტის, მშობლისა თუ მასწავლებლის – თან სდევს ვალდებულებები და პროფესიონალის მორალური ვალია, შეასრულოს ისინი.⁷² ზოგიერთი მორალური ვალდებულება იძენს განსაკუთრებულ მნიშვნელობას კონკრეტული პროფესიული როლის შემთხვევაში.

პროფესიულ უფლებამოსილებას თან ახლავს მორალური გადაწყვეტილებების მიღების პასუხისმგებლობა.⁷³ თითოეული პროფესია განსხვავებული შინაარსის მორალურ ვალდებულებებს მოიაზრებს, მაგრამ მათ წარმომადგენლებს აერთიანებთ თანაბარი პასუხისმგებლობა – მორალური თვალსაზრისით გამართლებული შედეგის მიღწევაზე იყვნენ ორიენტირებულნი.⁷⁴

ამა თუ იმ პროფესიის წარმომადგენლისათვის, უპირველესად, აუცილებელია თავად ამ პროფესიის ეთიკური მთლიანობის დაცვა და გაფრთხილება, იმ წესების განუხრელი შესრულება, რომელთაც მისი პროფესია არსობრივად ემყარება. „ეთიკის ნორმების განმტკიცება შესაბამისი სფეროს პროფესიად ჩამოყალიბების მანიშნებელია“.⁷⁵ მედიატორებს, რომლებსაც გავლილი აქვთ განსაზღვრული სააკრედიტაციო მომზადება და ასრულებენ სამედიაციო საქმიანობას, მიიჩნევიან მედიაციის პრაქტიკის განმახორციელებლებად და მათ აერთიანებთ გარკვეული პროფესიული როლი, ეთიკური უფლება-მოვალეობები და პროფესიული პასუხისმგებლობის სტანდარტები. ამ ეთიკური სტანდარტებით მედიატორებს ეკისრებათ გარკვეული ვალდებულებები, როგორც მხარეების, მედიაციის არამონაწილე პირების, საზოგადოების, სასამართლოს⁷⁶ მიმართ, ასევე თავად პროფესიის მიმართ.⁷⁷

სუბიექტი როცა კისრულობს მედიატორის როლს, ის იმთავითვე იზიარებს პასუხისმგებლობასა და ვალდებულებას, დაიცვას მედიაციის ინსტიტუტი შესაძლო ზიანისაგან. ამიტომ ეს მორალური ვალდებულება არსებობს, მიუხედავად იმისა, ის ასეთად მედიაციის ეთიკის კოდექსში განმტკიცებულია, თუ არა.⁷⁸

პირი ნებაყოფლობით უკავშირებს თავის პროფესიულ საქმიანობას მედიაციას, და ამით იძენს გარკვეულ სოციალურ სტატუსს, აღიარებას, თვითკმაყოფილებას, შესაძლებლობებსა და უპირატესობას.⁷⁹ მედიატორები საზოგადოებისა და სახელმწიფოს ნებართვით ასრულებენ

⁷⁰ James E. A., Monagan Sh. L., Participant's Guide Problem Solving Mediation Training, James and Monagan, 2010, 26.

⁷¹ Shapira O., Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 323.

⁷² Gert B., Common Morality, Oxford University Press, 2004, 50.

⁷³ Fallows S., Chandramohan B. (eds.), Interdisciplinary Learning and Teaching in Higher Education, Theory and Practice, Routledge, New York, London, 2009, 26-27.

⁷⁴ Fallows S., Chandramohan B. (eds.), Interdisciplinary Learning and Teaching in Higher Education, Theory and Practice, Routledge, New York, London, 2009, 26-27.

⁷⁵ Kovach K. K., Mediation, Principles and Practice, 3rd ed., Thomson West, United States of America, 2004, 395.

⁷⁶ Standards of Practice For California Mediators, Preamble, <<http://www.cdrc.net/mediator-standards#stdsp-reamble>>.

⁷⁷ მედიატორის ეთიკური ვალდებულების ადრესატების შესახებ იხილეთ: Susskind L., Expanding the Ethical Obligations of the Mediator: Mediator Accountability to Parties Not at the Table, წიგნში: Menkel-Meadow C., Wheeler M., What's Fair: Ethics for Negotiators, 2004, 513-516.

⁷⁸ Gibson K., Contrasting Role Morality and Professional Morality: Implications for Practice, 20 J. Applied Phil. 17, 2003, 28, <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-5930.00232/pdf>>.

⁷⁹ Shapira O., Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 326-327. იხ. ასევე, Cohen E.D., Davis M., Professionalism Means Putting Your Profession First, in Ethics and the Legal Profession, 2nd ed., 2009, 166.

მნიშვნელოვან სოციალურ ფუნქციას, რაც მათ ანიჭებს საზოგადოებაზე გავლენის მომხდენ ძალაუფლებას. თუმცა ამ სოციალურ გავლენას თან ახლავს თანამდევნი უფლება-მოვალეობები საზოგადოების მიმართ.⁸⁰ მედიატორთა გადაწყვეტილებები გავლენას ახდენს ადამიანთა ცხოვრებაზე და სხვებზე ზემოქმედების შესაძლებლობა აყალიბებს მორალურ პასუხისმგებლობას.⁸¹ მედიატორს ეკრძალება უკანონო, ამორალური და არაკეთილსინდისიერი ქმედების განხორციელება ან მისი ხელშეწყობა.⁸²

სერტიფიცირებული და სასამართლო მედიატორების შესახებ ფლორიდის წესები განამტკიცებს მედიატორის ვალდებულებას, დაიცვას და გაუფრთხილდეს პროფესიის ხარისხს.⁸³ მედიატორთა ქცევის მოდელური სტანდარტების⁸⁴ თანახმად, მედიატორმა უნდა იმოქმედოს იმ სახით, რომ ხელი შეუწყოს მედიაციის პრაქტიკის განვითარებას.⁸⁵ მედიატორის ვალდებულებას პროფესიის მიმართ, შეინარჩუნოს საზოგადოების ნდობა, განამტკიცებს ჩრდილოეთ კაროლინის პროფესიული ქცევის სტანდარტები მედიატორებისათვის,⁸⁶ მედიაციის პრაქტიკის ორეგონის ძირითადი სტანდარტები,⁸⁷ ალაბამის კოდექსი⁸⁸ და სხვ.

კალიფორნიის მედიატორთა პრაქტიკის სტანდარტები განამტკიცებს მედიატორის ვალდებულებას, მაღალი ეთიკური სტანდარტების შესაბამისად წარმართოს მედიაცია, რომელიც გააღვივებს მედიაციის პროცესისადმი რწმენას და დაწინაურებს ნდობას ამ ნეიტრალური მესამე პირების კომპეტენციისა და კეთილსინდისიერების მიმართ.⁸⁹ ფლორიდის წესების თანახმად, საზოგადოების მიერ მედიაციის გამოყენება, ცნობიერების ამაღლება და მედიაციით კმაყოფილება მიიღწევა მედიატორთა მიერ მაღალი ეთიკური სტანდარტების გამოყენების შემთხვევაში.⁹⁰

მედიატორი, რომელიც არ უფრთხილდება საზოგადოების აზრს, არ იცავს მისი პროფესიის წარმომადგენლებისათვის დადგენილ საერთო წესებს, ზიანს აყენებს კოლეგებსა და მედიაციის ინსტიტუტს.

კალიფორნიის სასამართლო წესების მიხედვით, მედიატორმა იმგვარად უნდა წარმართოს მედიაციის პროცესი, რომ დადებითი გავლენა მოახდინოს საზოგადოების ნდობაზე მედიაციის პროცესის სამართლიანობისა და ეთიკური ურღვევობის მიმართ.⁹¹

⁸⁰ *Beauchamp T. L., Childress J. F., Principles of Biomedical, Ethics, 6th ed., 2009, 206.*

⁸¹ *Shapira O., Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 331, შემდგომი მითითებებით.*

⁸² Bar Code of Conduct, Finland, *ob. Trevor M. B., Palo G., EU Mediation Law and Practice, Oxford University Press, 2012, 108.*

⁸³ Florida Rules for Certified and Court-Appointed Mediators, §10:600, <<http://www.mediate.com/articles/floridarules.cfm>>.

⁸⁴ Model Standards of Conduct for Mediators, AAA, ABA, ACR, 1994, Revised 2005, <http://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/model_standards_conduct_april2007.authcheckdam.pdf>.

⁸⁵ Model Standards of Conduct for Mediators, AAA, ABA, ACR, 1994, Revised 2005, IX. A, <http://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/dispute_resolution/model_standards_conduct_april2007.authcheckdam.pdf>.

⁸⁶ North Carolina Revised Standards of Professional Conduct for Mediators, Preamble, <https://www.sog.unc.edu/sites/www.sog.unc.edu/files/course_materials/R13.4%20Standards%20of%20Professional%20Conduct%20for%20Mediators.pdf>.

⁸⁷ Core Standards of Mediation Practice, §X (Oregon Mediation Association, 2005), <<http://www.omediate.org/docs/2005CoreStandardsFinalP.pdf>>.

⁸⁸ Alabama Code of Ethics for Mediators, Alabama Center of Dispute Resolution, 1997, §12, <http://alabamaadr.org/web/roster-documents/documents/med_Mediator_Code_of_Ethics_150501_updated.pdf>.

⁸⁹ Standards of Practice For California Mediators, Preamble, <<http://www.cdrc.net/mediator-standards#stdspreamble>>.

⁹⁰ Florida Rules for Certified and Court-Appointed Mediators, §10:200, <<http://www.mediate.com/articles/floridarules.cfm>>.

⁹¹ The California Rules of Court, §3.850 (a), <http://www.courts.ca.gov/documents/title_3.pdf>.

5. მხარეთა თვითგამორკვევისა და შეთანხმების სამართლიანობის პრინციპთა ურთიერთქმედება

მხარეთა თვითგამორკვევის ფუნდამენტური წესი მედიაციის შეთანხმების სამართლიანობისა და კანონიერების პრინციპთან კავშირში უნდა განიმარტოს. ამ შემთხვევაში აუცილებელია მხარეთა ინდივიდუალური და საზოგადოებრივი ინტერესების ბალანსირება, რაც შეუძლებელია, მარტივი მათემატიკური ალგორითმის საფუძველზე განხორციელდეს – ის მოითხოვს გონივრულ და დასაბუთებულ განსჯას.⁹²

კერძოდ, თუ მხარეები მედიაციის ფარგლებში შეუთანხმდებიან ექიმს, რომ თავიანთ არასრულწლოვან შვილს ჩაუტარონ კანონით აკრძალული გენიტალური მანიპულაცია, ასეთი შეთანხმება, ბუნებრივია, ვერ იქნება სამართლიანი. სადავოა საკითხი, რამდენად შეეძლო არასრულწლოვან შვილს, მედიაციაში ჩართულობის შემთხვევაშიც კი, სრულად გაეცნობიერებინა მედიაციის შედეგით მისალწვევი მიზანი. მისი გაცნობიერებული თანხმობა მაინც არ შეიძლება იყოს საკმარისი მედიაციის შედეგის სამართლიანად შესაფასებლად – მხარეთა თვითგამორკვევის უფლების სრულად რეალიზება ვერ ამართლებს არაკანონიერი და ამორალური შეთანხმების დასაშვებობას.⁹³ ამ შემთხვევაში მედიაციის შედეგის კანონიერების მოთხოვნა ფარავს მხარეთა თვითგამორკვევის უფლებას.⁹⁴ ამიტომ მხარეთა თვითგამორკვევის უფლებისა და გადანყვეტილების მიღების უფლებამოსილების მოქმედების ფარგლები შეიძლება შემცირდეს მედიაციის არასამართლიანი შედეგის დაუშვებლობის ნორმატიული წესით.

შრომის მედიატორებისათვის დადგენილი პროფესიული ქცევის წესების თანახმად, მედიატორებმა უნდა გააცნობიერონ, რომ მათი უფლება-მოვალეობები მიემართება მთელ საზოგადოებას.⁹⁵ მედიატორებს აკისრიათ ვალდებულება განქორწინების მედიაციის მხარეთა შვილების მიმართ,⁹⁶ იმ პირის მიმართ, რომელიც ძალადობის მუქარის მსხვერპლია,⁹⁷ ან, რომელმაც შეიძლება განიცადოს მნიშვნელოვანი ზიანი.⁹⁸ რეალურად მედიაციის შედეგმა პირდაპირი გავლენა შეიძლება მოახდინოს მედიაციის არამონაწილე პირთა ფართო წრეზე – მომხმარებლებზე, დასაქმებულებზე, მეზობლებზე, ოჯახის სხვა წევრებზე და ა. შ. მხარეთა ინტერესების რეალიზება დასაშვებია მათი თვითგამორკვევის უფლების საფუძველზე იმ დოზით, სადამდეც მესამე პირების ინტერესების ხელყოფა არ მოხდება.

6. უკანონო შეთანხმება, როგორც მედიაციის არასამართლიანი შედეგი

იურიდიულ დოქტრინაში მედიაციის შეთანხმების კანონიერება და საჯარო პოლიტიკისადმი მისი შესაბამისობა⁹⁹ თანაბარი მნიშვნელობის, ხშირად ურთიერთმომცველ მოთხოვნებად და ხელშეკრულების ნამდვილობის წინაპირობებად განიხილება. მედიაციის შეთანხმება უკანონოა,

⁹² Steffek F., Unberath H. (eds.), Genn H., Greger R., Menkel-Meadow C., *Regulating Dispute Resolution ADR and Access to Justice at the Crossroads*, Hart Publishing, Oxford and Portland Oregon, 2013, 17.

⁹³ Shapira O., *Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation*, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 320.

⁹⁴ იქვე, გვ. 318.

⁹⁵ Code of Professional Conduct for Labor Mediators, 29 C.F.R. pt. 1400 app., 2012, <<https://www.law.cornell.edu/cft/text/29/part-1400/appendix-1ii3>>.

⁹⁶ Model Standards of Practice for Family and Divorce Mediation, 2000, §VIII, IX, <<https://www.afcnet.org/Portals/0/PublicDocuments/CEFCP/ModelStandardsOfPracticeForFamilyAndDivorceMediation.pdf>>; Standards of Practice For California Mediators, §3, <<http://www.cdrc.net/mediator-standards#stdspreamble>>; Mediation Council of Illinois (MCI) Professional Standards of Practice for Mediators, 1999, §IV.C., <<http://www.mediate.com/articles/illstds.cfm>>.

⁹⁷ Model Standards of Practice for Family and Divorce Mediation, 2000, §VII. C, <<https://www.afcnet.org/Portals/0/PublicDocuments/CEFCP/ModelStandardsOfPracticeForFamilyAndDivorceMediation.pdf>>.

⁹⁸ The California Rules of Court, 3.857(i)(3), <http://www.courts.ca.gov/documents/title_3.pdf>.

⁹⁹ James E. A., Monagan Sh. L., *Participant's Guide Problem Solving Mediation Training*, James and Monagan, 2010, 60.

თუ მისი დებულებები ეწინააღმდეგება სამართლის სისტემის ფუნდამენტურ პრინციპებს, საჯარო წესრიგს, კანონის იმპერატიულ მოთხოვნებს.¹⁰⁰ მსგავსად, რუმინეთის მედიაციის კანონის თანახმად, მედიაციის შეთანხმება ვერ იქნება ისეთი პირობების შემცველი, რომლებიც კანონის ან საჯარო წესრიგის საწინააღმდეგოა.¹⁰¹

სამეცნიერო ლიტერატურაში აქცენტირებულია, რომ მედიაციის შეთანხმება დიდი სიფრთხილით უნდა იქნეს მიღებული, რადგან ზღვარი კანონიერებასა და უკანონობას შორის ძალიან მცირეა.¹⁰²

ბულგარეთის მედიაციის კანონი მედიატორს აკისრებს კანონის, კეთილსინდისიერების, მაღალი მორალური პრინციპების, მედიატორთა ქცევის ეთიკური და პროცედურული წესების შესაბამისი მოქმედების ვალდებულებას.¹⁰³ ხშირად მედიაციის ეთიკის კოდექსებით კანონის უზენაესობის პრინციპი¹⁰⁴ ინტეგრირებულია მედიაციის წესებში. მაგალითად, სერტიფიცირებული და სასამართლო მედიაციის შესახებ ფლორიდის წესების თანახმად, მედიატორი უნდა ემორჩილებოდეს ყველა აქტს, ადგილობრივი სასამართლოს წესებს და ადმინისტრაციულ ბრძანებებს, რომლებიც კავშირშია მედიაციის პრაქტიკასთან.¹⁰⁵

ირლანდიის მედიატორთა ინსტიტუტის ქცევის კოდექსის¹⁰⁶ საფუძველზე ნეიტრალური მესამე პირი არ შეიძლება იყოს იმ შეთანხმების მონაწილე, რომელიც უკანონო ან არააღსრულებადია.

საზოგადოების მიმართ მედიატორის ვალდებულება იწყებს ამოქმედებას მაშინ, როდესაც მხარე მედიაციას იყენებს სამომავლო უკანონო ქმედებისთვის,¹⁰⁷ მედიატორი ახორციელებს მისი საქმიანობის რეკლამირებას¹⁰⁸ და როდესაც წარმოიშობა ინფორმაციის გამჟღავნების კანონით გათვალისწინებული საფუძველი.¹⁰⁹ ამიტომ მედიაციის უკანონო შედეგის ამკრძალავი წესი ემსახურება მედიაციის ინსტიტუტის დაცვას და, შედეგობრივად, საჯარო ინტერესის განხორციელებას.¹¹⁰

¹⁰⁰ *Esplugues C., Louis M., New Developments in Civil and Commercial Mediation, Global Comparative Perspectives, Ius Comparatum, Springer International Publishing Switzerland, 2015, 286.*

¹⁰¹ Romania Law №.192/2006 on Mediation and Organizing the Mediator Profession as modified and added by the law №. 370/2009 and by government Ordinance no.13/2010 Regarding the transporting the Directive Services, Art. 46(2), <http://www.edumondemediation.ro/uploads_ro/images/515/Law192_EN.pdf>.

¹⁰² *Neamtu B., Dragos D. C., Alternative Dispute Resolution in European Administrative Law, Springer Verlag, Berlin, Heidelberg, 2014, 447.*

¹⁰³ Bulgaria Mediation Act, (promulgated 2004, amended 2011) Art. 9 (1), <http://www.pamb.info/index.php?option=com_content&view=article&id=112%3Amediation-act&catid=30%3AAactsformediation&Itemid=74&lang=bg>.

¹⁰⁴ კანონის უზენაესობის პრინციპის შესახებ მედიაციის პროცესში იხ. *Marlow L., Sauber S.R., Handbook of Divorce Mediation, Springer Science – Business Media, LLC, New York, 1990, 63-73.*

¹⁰⁵ Florida Rules for Certified and Court-Appointed Mediators, §10:520, <<http://www.mediate.com/articles/floridarules.cfm>>.

¹⁰⁶ Mediators' Institute of Ireland (MII), Code of Ethics and Practice, <<http://www.themii.ie/code-of-ethics-and-practice>>.

¹⁰⁷ The California Rules of Court, 3,857 (I) (1), <http://www.courts.ca.gov/documents/title_3.pdf>; Model Standards of Practice for Family and Divorce Mediation, 2000, §XI. A. 5, <<https://www.afcnet.org/Portals/0/Public Documents/CEFCP/ModelStandardsOfPracticeForFamilyAndDivorceMediation.pdf>>; Model Standards of Conduct for Mediators, AAA, ABA, ACR, 1994, Revised 2005, §VI.A.9; Jams Mediators Ethics Guidelines, §V, 2013, <<http://www.jamsadr.com/mediators-ethics/>>; *Waldman E., Mediation Ethics, Cases and Commentaries, Jossey-Bass, A Wiley Imprint, United States of America, 2011, 195.*

¹⁰⁸ The California Rules of Court, §3.858, <http://www.courts.ca.gov/documents/title_3.pdf>; Model Standards of Practice for Family and Divorce Mediation, 2000 §XII, <<https://www.afcnet.org/Portals/0/Public Documents/CEFCP/ModelStandardsOfPracticeForFamilyAndDivorceMediation.pdf>>; Model Standards of Conduct for Mediators, AAA, ABA, ACR, 1994, Revised 2005, §VII. A.

¹⁰⁹ Model Standards of Conduct for Mediators, AAA, ABA, ACR, 1994, Revised 2005, §V. A.

¹¹⁰ *Shapira O., Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 322.*

თუ კანონმდებლობით მედიატორს მინიჭებული ექნება უფლებამოსილება, შეწყვიტოს მედიაცია, მაშინ მან ეს აუცილებლად უნდა განახორციელოს უკანონო შედეგის პრევენციის მიზნით.¹¹¹

ევროკავშირის უმრავლესი ქვეყნის კანონმდებლობა მედიაციის შეთანხმების აღსრულებაზე უარის თქმის საფუძველად განიხილავს არასამართლიანი მედიაციის შეთანხმების არსებობას მისი უკანონობის, საჯარო და მესამე პირთა ინტერესების ხელყოფის საფუძველით.

მედიაციის შეთანხმების დამტკიცებისას ხშირად მოსამართლეები ხელმძღვანელობენ საჯარო ინტერესის დაცვის კრიტერიუმით და უფლებამოსილნი არიან, უარი თქვან სააღსრულებო ბრძანების გაცემაზე შეთანხმების არაკანონიერებისა¹¹² და საჯარო ინტერესის ხელყოფის საფუძველით.¹¹³ ბელგიის სამოქალაქო კოდექსის თანახმად, სასამართლო არ განახორციელებს ისეთი მედიაციის შეთანხმების აღსრულებას, რომელიც ეწინააღმდეგება საჯარო ან არასრულწლოვანი ბავშვის ინტერესებს;¹¹⁴ ფინეთის მედიაციის კანონი მესამე პირთა ინტერესების საწინააღმდეგო, უკანონო და არსებითად არასამართლიან შეთანხმებას აღსრულებაზე უარის ნორმატიულ საფუძველად განიხილავს.¹¹⁵

ვინაიდან მედიაციის შედეგი ფორმდება ხელშეკრულების სახით, სახელშეკრულებო სამართალშიც აღსრულებას¹¹⁶ არ ექვემდებარება შეთანხმება, რომელიც არღვევს სახელშეკრულებო თანახმობისა და სამართლიანობის პრინციპს.¹¹⁷

ამრიგად, უკანონო და ამორალური შეთანხმება ზიანს აყენებს საზოგადოებას, ეწინააღმდეგება საჯარო ინტერესს და ამიტომ ვერ იქნება აღსრულებადი მედიაციის ამგვარი შედეგი.¹¹⁸ შესაძლებელია, უკანონო შეთანხმება არ არღვევდეს საზოგადოების ნდობას მედიაციის ინსტიტუტის მიმართ, მაგრამ ის მაინც აკრძალული უნდა იყოს მედიაციის მიზნებიდან გამომდინარე.

7. მედიატორის პასუხისმგებლობა მედიაციის შედეგზე

მედიატორის პასუხისმგებლობის განსაზღვრისათვის, რომელიც შეიძლება ჰქონდეს მას მედიაციის შედეგის მიმართ, გათვალისწინებულ უნდა იქნეს, თუ რა ზომების მიღების ვალდებულება ეკისრება მას მედიაციის უკანონო შედეგის პრევენციისათვის. შესაბამისად, მედიატორის პასუხისმგებლობა სწორედ იმ ბერკეტების გათვალისწინებით შესაძლებელია გაანალიზდეს, რაც მას აქვს უკანონო შედეგის თავიდან აცილებისათვის მინიჭებული კანონის თუ ეთიკის ნორმების საფუძველზე.

¹¹¹ *Waldman E.*, *Mediation Ethics, Cases and Commentaries*, Jossey-Bass, A Wiley Imprint, United States of America, 2011, 13; *Shapira O.*, *Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation*, 54 *South Tex. Law Rev.*, 2012, 333.

¹¹² *Zekoll J., Bälz M., Amelung I (eds.)*, *Formalisation and Flexibilisation in Dispute Resolution*, Brill Nijhoff, Leiden/Boston, 2014, 106.

¹¹³ *Higgs S.*, *Mediating Sustainability, The Public Interest Mediator in the New Zealand Environmental Court*, *Environmental Law*, Vol. 37:61, 2007, 83, <<https://law.lclark.edu/live/files/283-371higgs>>.

¹¹⁴ *Belgium Judicial Code*, Art. 1736; იხ. ასევე, *European Mediation Training for Practitioners of Justice, A Guide to European Mediation*, Association of International Arbitration (ed.), Antwerpen, Apeldoorn, Portland, Maklu, 2012, 221.

¹¹⁵ *Finland Act on Mediation in Civil Matters and Confirmation of Settlements in General Courts*, 394/2011, Art. 23, <<http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2011/en20110394.pdf>>. *Esplugues C., Louis M.*, *New Developments in Civil and Commercial Mediation, Global Comparative Perspectives*, *Ius Comparatum*, Springer International Publishing Switzerland, 2015, 286.

¹¹⁶ მედიაციის შეთანხმების აღსრულების საკითხზე იხილეთ: *Burns R.P.*, *The Enforceability of Mediated Agreements: An Essay on Legitimation and Process Integrity*, *Journal on Dispute Resolution*, Vol. 2:1, 1986, 93-116, <https://kb.osu.edu/dspace/bitstream/handle/1811/76169/OSJDR_V2N1_093.pdf?sequence=1>; *Siddik A.E.*, *Enforceability of the Mediation Outcome*, *E Law Journal: Murdoch University Electronic Journal of Law*, 17(2) 2010, 13-22, <<file:///C:/Users/user/Desktop/curret%20research/62-260-1-PB%20enforceability.pdf>>.

¹¹⁷ *Stulberg J. B.*, *Mediation and Justice: What Standards Govern?*, 6 *Cardozo J. Conflict Resolution*, 2005, 242.

¹¹⁸ *Shapira O.*, *Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation*, 54 *South Tex. L. Rev.*, 2012, 333.

მედიატორმა უნდა გააფრთხილოს მხარეები იმ შესაძლო გავლენის შესახებ, რომელიც შეთანხმებამ შეიძლება მოახდინოს მედიაციის არამონაწილე მესამე პირებზე,¹¹⁹ ასევე აცნობოს მათ იმ პრობლემების თაობაზე, რომლებიც შესაძლებელია წარმოიშვას, თუკი მედიაციის შეთანხმების ეფექტურობა დამოკიდებული იქნება გარეშე პირების ნებაზე.

მედიატორს ეკისრება ვალდებულება, თავიდან აიცილოს შეთანხმების მიღწევა, რომელზეც მხარე აცხადებს თანხმობას თვითგამორკვევის უფლების რეალიზების გარეშე.¹²⁰ კერძოდ, როდესაც მხარე იღებს არანებაყოფლობით, არაინფორმირებულ ან იძულებით გადაწყვეტილებას, ან როდესაც ის იმყოფება სუსტ პოზიციაში, უუნარო მდგომარეობაში მეორე მხარესთან შეთანხმებისას.¹²¹ ნიუ-იორკის სტანდარტების თანახმად, როდესაც მხარეებს შორის არსებობს ძალთა არათანაზომიერება, რის გამოც ერთი ან ორივე მხარე ვერ ახორციელებს თვითგამორკვევის უფლების რეალიზებას, მედიატორმა უნდა გადადოს სესია, გავიდეს პროცესიდან, შეწყვიტოს მედიაცია, ან კონსულტაცია გაიაროს მედიაციის ცენტრის თანამშრომლებთან.¹²²

ტეხასის მედიატორთა სტანდარტები აკისრებს ნეიტრალურ მესამე პირს ვალდებულებას, გადადოს მედიაცია, როდესაც მხარე მოკლებულია შესაძლებლობას, გაცნობიერებულად მიიღოს მონაწილეობა პროცესში.¹²³ ვირჯინიის სტანდარტები განსაზღვრავს მედიატორის ვალდებულებას, გავიდეს პროცესიდან, როდესაც ერთ-ერთი მხარე ვერ აცნობიერებს მედიაციის შეთანხმების პირობებს.¹²⁴

კალიფორნიის სასამართლო წესები განსაზღვრავს, რომ მედიატორმა ხელი უნდა შეუწყოს პროცესში მხარეთა მონაწილეობას ნებაყოფლობითობისა და თვითგამორკვევის უფლების საფუძველზე.¹²⁵ მედიატორმა არ უნდა დაუშვას ისეთი შეთანხმება, რომელიც უკანონოა, ან მედიაციის ინსტიტუტის ურღვევობას უქმნის საფრთხეს. აქ შეიძლება იგულისხმებოდეს ისეთ მოქმედებათა დაუშვებლობა, რომლებიც საზოგადოების რწმენასა და ნდობას აკარგვენ მედიაციის ინსტიტუტის მიმართ და ამით ხელყოფს ინსტიტუტის ეთიკურ ურღვევობას.

8. მედიაციის შეწყვეტის დისკრეციული უფლებამოსილება თუ ვალდებულება?

ცალკეული მედიაციის ეთიკის კოდექსით და საკანონმდებლო აქტით¹²⁶ დადგენილია, რომ მხარეთა მიერ უკანონო, ამორალური გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში შეთანხმება არაალსრულებადი იქნება და მედიატორმა ან უნდა შეწყვიტოს მედიაცია, ან უარი თქვას მასში მონაწილეობაზე.¹²⁷ როდესაც მედიატორს ან მედიაციის გარეშე პირებს მიაჩნიათ, ან შესაბამისი შესაძლებლობის არსებობის შემთხვევაში მიიჩნევენ, რომ მედიაციის შეთანხ-

¹¹⁹ Finland Act on Mediation in Civil Matters and Confirmation of Settlements in General Courts, 394/2011, Art. 23, <<http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2011/en20110394.pdf>>. იხ. ასევე, *Esplugues C., Louis M.*, New Developments in Civil and Commercial Mediation, Global Comparative Perspectives, Ius Comparatum, Springer International Publishing Switzerland, 2015, 286.

¹²⁰ *Stulberg J. B.*, Mediation and Justice: What Standards Govern?, 6 *Cardozo J. Conflict Resolution*, 2005, 242-243.

¹²¹ *Shapira O.*, Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 *South Tex. L. Rev.*, 2012, 336.

¹²² Standards of Conduct for New York State CMTY. Dispute Resolution CTR. Mediators, Office of Alt. Dispute Resolution & Court Improvement Programs 2009, §I cmt. 4, <http://www.courts.state.ny.us/ip/adr/Publications/Info_for_Programs/Standards_of_Conduct.pdf>.

¹²³ Texas Ethical Guidelines for Mediators, §13, Advisory Committee on Court-Annexed Mediations 2005, <http://www.txcourts.gov/All_Archived_Documents/SupremeCourt/AdministrativeOrders/miscdocket/05/05910700.pdf>.

¹²⁴ Virginia Standards of Ethics and Professional Responsibility for Certified Mediators, 2011, §I.3, <<http://www.courts.state.va.us/courtadmin/aoc/djs/programs/drs/mediation/soe.pdf>>.

¹²⁵ The California Rules of Court, §3.853 (a), <http://www.courts.ca.gov/documents/title_3.pdf>.

¹²⁶ Law of Lithuania on Conciliatory Mediation in Civil Disputes, 2008, Art. 5 (4).

¹²⁷ *Shapira O.*, Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 *South Tex. L. Rev.*, 2012, 317.

მება უკანონოა, არსებითად არათანაბარზომიერია მხარეებისთვის, ემყარება მცდარ ინფორმაციას, მაშინ მედიატორმა უნდა აცნობოს მხარეებს ამ პრობლემის შესახებ, მიმართულება მისცეს მათ ძალისხმევას, შეცვალონ და ჩამოაყალიბონ ახალი შეთავაზებები. თუ, მიუხედავად დიდი მცდელობისა, ნეიტრალური მესამე პირი ვერ უზრუნველყოფს პროცესის სამართლიანობას, ის უფლებამოსილია, გავიდეს პროცესიდან, ან შეწყვიტოს იგი.¹²⁸ ნებრასკის სახელმძღვანელო სტანდარტები განსაზღვრავს, რომ მედიატორმა გააზრებულად და გაცნობიერებულად არ უნდა დაუშვას მხარეთა მიერ უკანონო გადანყვეტილების მიღება.¹²⁹

მედიატორს შეუძლია, უარი თქვას მედიაციის შეთანხმების შედგენასა ან ხელმოწერაზე, თუ ის ფუნდამენტურად არასამართლიანია¹³⁰ ერთი მხარისთვის,¹³¹ არამეგობრულია,¹³² ან მისი შინაარსი არ იქნება აღიარებული, მხარდაჭერილი საზოგადოების მიერ.¹³³ ამ შემთხვევაში თუ მედიატორი არ შეეცდება ამკარად უსამართლო შედეგის თავიდან აცილებას,¹³⁴ და მოგვიანებით გამოვლინდება მედიაციის შეთანხმების უკანონობა, ეს მედიაციის ინსტიტუტის რეპუტაციას დიდ ზიანს მიაყენებს.¹³⁵

ცალკეული ეთიკის კოდექსები¹³⁶ მედიატორს ანიჭებს დისკრეციას, გადანყვიტოს, უარი თქვას მედიაციაზე, თუ დარჩეს აღნიშნულ პროცესში. მაგალითად, კანადის საოჯახო მედიაციის კოდექსი¹³⁷ ადგენს, რომ მედიატორს არ აქვს უფლება, პატივსადები მიზეზისა და მხარეებისათვის სათანადო შეტყობინების გარეშე, გავიდეს პროცესისაგან.¹³⁸ ის უფლებამოსილია, შეწყვიტოს მედიაციის პროცესი, თუ, მისი რწმენით, მოსალოდნელია, რომ მხარეთა მიერ გადანყვეტილების მიღება არ მოხდება ავტონომიურობის პრინციპის¹³⁹ დაცვით,¹⁴⁰ ან ის უკანონ-

¹²⁸ *Cooley J.W.*, A Classical Approach to Mediation - Part I: Classical Rhetoric and The Art of Persuasion in Mediation, 19 Dayton L. Rev., 83, 1993, 130.

¹²⁹ Manual of Standards and Ethics for ODR- Approved Mediation Center Mediators, Directors and Staff, § III. E. 3, Nebraska Office of Dispute Resolution, <www.supremecourt.ne.gov/5553/statutes-rules-policies-and-standards>.

¹³⁰ Jams Mediators Ethics Guidelines, §VII, 2013, <<http://www.jamsadr.com/mediators-ethics/>>; *Waldman E.*, Mediation Ethics, Cases and Commentaries, Jossey-Bass, A Wiley Imprint, United States of America, 2011, 394.

¹³¹ Georgia Ethical Standards for Mediators, §IV. A, 30, Georgia Commission on Dispute Resolution, 2012, <http://godr.org/sites/default/files/Godr/mediator_ethics_information/APPENDIX%20C%2C%20CHAP%201%2C%206-18-2013.pdf>.

¹³² German Mediation Act, 21 July, 2012, § 2 (5), <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_mediationsg/englisch_mediationsg.html>; *Rützel S., Wegen G., Wilske S.*, Commercial Dispute Resolution in Germany, 2nd ed., C.H. Beck, München, 2016, 206.

¹³³ *Gibson K.*, Mediator Attitudes Toward Outcomes: A Philosophical View, 17 Mediation Q., 197, 1999, 209.

¹³⁴ *Judith J. L.*, Maute, Mediator Accountability: Responding to Fairness Concerns, Vol. 19990, Issue 2, J. Disp. Resol., 1990, 349, <<http://scholarship.law.missouri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1196&context=jdr>>.

¹³⁵ *Bush R.A.B.*, The Dilemmas of Mediation Practice: A Study of Ethical Dilemmas and Policy Implications, J. Disp. Resol., Issue 1, 1994, 25-26, <<http://scholarship.law.missouri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1267&context=jdr>>.

¹³⁶ Georgia Ethical Standards for Mediators, Georgia Commission on Dispute Resolution 2012, Standard IV.A, <<http://www.godr.org/files/APPENDIX%20C,%20Chap%201,%201-19-2010.pdf>>; Model Standards of Practice for Family and Divorce Mediation, §XI. A.4, <<https://www.afcnet.org/Portals/0/Public Documents/ CEFCP/ModelStandardsOfPracticeForFamilyAndDivorceMediation.pdf>>.

¹³⁷ Family Mediation Canada Members Code of Professional Conduct, <http://fmc.ca/sites/default/files/sites/all/themes/fmc/images-user/Members%20Code%20of%20Professional%20Conduct_0.pdf>.

¹³⁸ Family Mediation Canada Members Code of Professional Conduct, Art. 13.3, <http://fmc.ca/sites/default/files/sites/all/themes/fmc/images-user/Members%20Code%20of%20Professional%20Conduct_0.pdf>.

¹³⁹ კერძო ავტონომია მიჩნეულია ერთ-ერთ უმთავრეს ფუნდამენტურ პრინციპად მედიაციის პროცესში. იხ. *Steffek F., Unberath H. (eds.), Genn H., Greger R., Menkel-Meadow C.*, Regulating Dispute Resolution ADR and Access to Justice at the Crossroads, Hart Publishing, Oxford and Portland Oregon, 2013, 284.

¹⁴⁰ German Mediation Act, 21 July, 2012, §2 (5), <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_mediationsg/englisch_mediationsg.html>.

ნო იქნება.¹⁴¹ ეს დებულება თითქოს ფაკულტატიურია, მაგრამ ის უნდა განიმარტოს ამავე კოდექსის იმ დებულებასთან კავშირში, სადაც აღნიშნულია, რომ მედიატორმა უნდა შეაჩეროს ან შეწყვიტოს მედიაციის პროცესი, თუ ის აღარ შეიძლება იყოს სარგებლიანობის მომტანი.¹⁴² ძნელია განიმარტოს, აქ მხარეთათვის მისაღები სარგებელი იგულისხმება, თუ, ზოგადად, მთელი საზოგადოებისათვის სასიკეთო შედეგი. მაგრამ ზემოაღნიშნული დებულებების სისტემური ანალიზის საფუძველზე მაინც შეიძლება ითქვას, რომ უკანონო გადანყვეტილება არ შეიძლება სიკეთის მომტანად განიხილებოდეს, რომელსაც მხარს დაუჭერდა მედიაციის ეთიკის კოდექსი, როგორც მედიაციის სასარგებლო შედეგს.

ფლორიდის წესები სერტიფიცირებული და სასამართლო მედიატორებისთვის მედიატორს აკისრებს ვალდებულებას, დროულად შეწყვიტოს მედიაციის პროცესი, რომელიც მხარეებს უკანონო შედეგამდე მიჰყავთ.¹⁴³

ვირჯინიის ეთიკისა და პროფესიული პასუხისმგებლობის სტანდარტები სერტიფიცირებული მედიატორებისთვის ადგენს: მედიატორმა უნდა შეწყვიტოს მედიაცია, თუ მისი შეფასებით პროცესის სამართლიანობის ხელყოფა ხდება. ეს შესაძლებელია განხორციელდეს: მხარის უუნარობით ან სურვილის არარსებობით, მიიღოს აქტიური მონაწილეობა პროცესში; მოლაპარაკების პროცესში მონაწილეობის ფუნდამენტური არათანასწორობით ან მხარეთა შესაძლებლობების არათანაზომიერებით; ინფორმაციის გაუმჟღავნელობით გამონკვეული უსამართლობით, მხარის თაღლითობით, ანდა, თუ არსებობს კანონისმიერი ვალდებულება კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნებისა მედიატორის მხრიდან.¹⁴⁴

მედიატორთა ქცევის მოდელური სტანდარტების¹⁴⁵ თანახმად, თუ მედიატორის ინტერესთა კონფლიქტი გონივრულად შესაძლებელია ხელყოფდეს მედიაციის ეთიკურ ურღვევობას, პროცესის სამართლიანობას, მაშინ მედიატორმა სასურველია, შეწყვიტოს მედიაცია, ან უარი თქვას მასში მონაწილეობაზე, მიუხედავად მედიატორის მონაწილეობასთან დაკავშირებით მხარეთა გამოკვეთილი ინტერესისა ან მათი შეთანხმებისა.¹⁴⁶ ამ შემთხვევაში საზოგადოების მედიაციისადმი ნდობის დაცვის ინტერესი აღემატება მხარეთა თვითგამორკვევის უფლებას.

თუ მედიატორმა თავიდან არ აიცილა შეთანხმების იძულების, მოტყუების ან არაკეთილსინდისიერი მოლაპარაკების პრინციპების საფუძველზე მიღება, მაშინ ეს არა მხოლოდ დააზიანებს მედიაციის ინსტიტუტს, არამედ ჩაითვლება მხარეთა მიმართ მედიატორის ვალდებულების დარღვევად.¹⁴⁷

საზოგადოების მიმართ მედიატორის ვალდებულებაა, დაიცვას საჯარო ინტერესი შესაძლო ზიანისაგან, რომელიც იმავდროულად განაპირობებს პროფესიის მიმართ მისი ვალდებულებას შესრულებას, თავიდან აიცილოს მედიაციის საქმიანობის ეთიკური დისკრედიტაცია.¹⁴⁸

¹⁴¹ Family Mediation Canada Members Code of Professional Conduct, Art. 13.4, <http://fmc.ca/sites/default/files/sites/all/themes/fmc/images-user/Members%20Code%20of%20Professional%20Conduct_0.pdf>.

¹⁴² Family Mediation Canada Members Code of Professional Conduct, Art. 13.2, <http://fmc.ca/sites/default/files/sites/all/themes/fmc/images-user/Members%20Code%20of%20Professional%20Conduct_0.pdf>.

¹⁴³ Florida Rules for Certified and Court-Appointed Mediators, §10. 420 (ბ)(4), <<http://www.mediate.com/articles/floridarules.cfm>>.

¹⁴⁴ Virginia Standards, Virginia Standards of Ethics and Professional Responsibility for Certified Mediators, §K. 4, 2011, 8, <<http://www.courts.state.va.us/courtadmin/aoc/djs/programs/drs/mediation/soe.pdf>>.

¹⁴⁵ Model Standards of Conduct for Mediators, AAA, ABA, ACR, 1994, Revised 2005f.

¹⁴⁶ Model Standards of Conduct for Mediators, AAA, ABA, ACR, 1994, Revised 2005, §III, E.

¹⁴⁷ *Shapira O.*, Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 339.

¹⁴⁸ *Shapira O.*, Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 339.

პროფესიის მიმართ არსებული მედიატორის ვალდებულების ფარგლებში ფოკუსირებულია საზოგადოების აზრი, მისი შეფასებითი დამოკიდებულება მედიაციის შედეგის მიმართ. საჯარო ინტერესი არის ცალკეული ინდივიდის შეხედულებების, რწმენის აბსტრაქცია ამა თუ მოვლენის ავკარგიანობის შესახებ.¹⁴⁹ ამ კონტექსტში მედიატორი ვალდებულია, თავიდან აიცილოს ისეთი ქმედება, რომელიც საზოგადოებას უკარგავს ნდობას მედიაციის ინსტიტუტის მიმართ. საზოგადოების მიმართ არსებული მედიატორის ვალდებულება განისაზღვრება არა მედიაციის მიმართ დადებითი საზოგადოებრივი აზრის შექმნით, არამედ ის გულისხმობს საჯარო ინტერესის დაცვის ვალდებულებას მედიატორის მხრიდან. სწორედ საზოგადოების მიმართ არსებული ვალდებულების ფარგლებში მედიატორი ვალდებულია, არ დაუშვას არაკანონიერი შეთანხმების მიღწევა იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც საერთოდ არ არის მოსალოდნელი, რომ საზოგადოება დაკარგავს რწმენას მედიაციის ინსტიტუტის მიმართ, რამეთუ, საქმის კონფიდენციალურობიდან გამომდინარე, ის ვერასდროს შეიტყობს შეთანხმების არაკანონიერების შესახებ.¹⁵⁰ რადგან მედიაციის შეთანხმება მიიღწევა კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვით, დახურულ კარს მიღმა, ბუნებრივია, იზრდება საჯარო ინტერესის ხელყოფის რისკი.¹⁵¹ ამ შემთხვევაში რისკის პროპორციულად იზრდება მედიატორის ვალდებულება, არ დაუშვას უკანონო შეთანხმების მიღწევა, საჯარო ინტერესების დაცვის აუცილებლობიდან გამომდინარე.¹⁵²

მედიატორისათვის პროცესის შეწყვეტის მხოლოდ უფლებამოსილების მინიჭება არაერთგვაროვანი პრაქტიკის წყარო შეიძლება გახდეს. ამასთან, თუ მხარეები მიიღებენ უკანონო გადაწყვეტილებას, რომლის აღსრულებაზეც სასამართლო შემდგომში უარს განაცხადებს, მაშინ მხარეებს სამართლიანად შეიძლება წარმოეშვათ ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება მედიატორის მიმართ, რომელსაც შესაძლებელია, დამატებითი გასამრჯელოს მიღების მიზნით ჰქონოდა პროცესის გახანგრძლივების ინტერესი. მედიაციის კანონიერების პრინციპთან ერთად, მედიატორი მხარეთა და სახელმწიფოს რესურსების ეფექტიანი გამოყენებისა და ხარჯვის ვალდებულების დამრღვევადაც ჩაითვლება.

უმჯობესი იქნება, საქართველოს მომავალმა მედიაციის კანონმა და ეთიკის კოდექსებმა ცალსახად განამტკიცონ მედიატორის მკაცრი ვალდებულება და სავალდებულო ქცევის წესი უკანონო, არასამართლიანი გადაწყვეტილების მიღების მოსალოდნელი საფრთხის შემთხვევაში.

9. დასკვნა

ეთიკის კოდექსთა და საკანონმდებლო აქტების მიმოხილვის საფუძველზე შესაძლებელია ითქვას, რომ ნორმატიულად სამართლიანი მედიაციის შეთანხმება უმთავრესად უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ კრიტერიუმებს: ა) ის უნდა იყოს მხარეთა თვითგამორკვევის უფლების საფუძველზე მიღებული; ბ) არ უნდა აყენებდეს ზიანს მედიაციის ინსტიტუტს მისდამი საზოგადოების ნდობისა და რწმენის შემცირებით; გ) არ უნდა იყოს უკანონო, უკანონო საქმიანობის ხელშემწყობი¹⁵³ და დ) არ უნდა იყოს ამორალური.

¹⁴⁹ *Higgs S.*, *Mediating Sustainability, The Public Interest Mediator in the New Zealand Environmental Court*, *Environmental Law*, Vol. 37:61, 2007, 82, <<https://law.lclark.edu/live/files/283-371higgs>>.

¹⁵⁰ *Shapira O.*, *Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation*, 54 *South Tex. L. Rev.*, 2012, 340.

¹⁵¹ *Zekoll J., Bälz M., Amelung I. (eds.)*, *Formalisation and Flexibilisation in Dispute Resolution*, Brill Nijhoff, Leiden/Boston, 2014, 65-66.

¹⁵² *Shapira O.*, *Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation*, 54 *South Tex. L. Rev.*, 2012, 340.

¹⁵³ *Waldman E.*, *Mediation Ethics, Cases and Commentaries*, Jossey-Bass, A Wiley Imprint, United States of America, 2011, 195.

მედიაციის კანონიერების პრინციპი,¹⁵⁴ როგორც ნორმატიული და დოქტრინული კატეგორია, გულისხმობს არა მხოლოდ მედიაციის პროცესის წარმართვას დადგენილი პროცედურების მიხედვით, არამედ მიღწეული შეთანხმების შინაარსის კანონიერებას, რაც მკაცრი და პირდაპირი გაგებით გულისხმობს სამართლის ნორმატიულ მოთხოვნებთან ზუსტ შესაბამისობას.

უფრო გავრცელებული ინტერპრეტაციის თანახმად, მედიაციის კანონშესაბამისობის პრინციპი გულისხმობს, რომ შეთანხმება არ უნდა არღვევდეს სამართლის იმპერატიულ ნორმებს, შიდასახელმწიფოებრივ, საჯარო, ასევე მესამე პირთა ინტერესებს. კანონის ნორმებთან სრული შესატყვისობა და იდენტურობა სავალდებულო არ არის.¹⁵⁵ მედიაციის, როგორც ინტერესებზე დაფუძნებული პროცესის, კანონიერების პრინციპი სწორედ ასეთ ინტერპრეტაციას მოითხოვს, რაც აღიარებულია კიდევ საერთაშორისო პრაქტიკაში. იმის გათვალისწინებით, რომ მედიაცია ორიენტირებულია მხარეთა შეთანხმებით ურთიერთსასარგებლო შედეგის მიღწევაზე და არა მხარეთა უფლება-მოვალეობების კანონის შესაბამისად განაწილებაზე, გონივრულია, რომ მხარეთათვის დასაშვები იყოს კანონის ნორმებისგან მცირედი გადახვევა¹⁵⁶ იმ ფარგლებით, რომელთაც გონივრულად განსაზღვრავს სამართლიანობა, მესამე პირთა და, ზოგადად, საჯარო ინტერესები, სახელმწიფო პოლიტიკა და საზოგადოების მორალური პრინციპები.

ამასთან, მედიაციის ნებისმიერი შეთანხმება, ქმედება, რომელიც ზიანს აყენებს მედიაციის ინსტიტუტს, უკანონო და ამორალურია, და უნდა ჩაითვალოს ნორმატიული თვალსაზრისით უსამართლოდ,¹⁵⁷ რამეთუ არღვევს კანონით, ეთიკის კოდექსით დადგენილ სტანდარტებს, პროფესიისა და საზოგადოების მიმართ არსებულ მორალურ ნორმებს.

კვლევის საფუძველზე წარმოდგენილი კონცეპტუალური მიგნებები, მიზანშეწონილია, სათანადოდ აისახოს საქართველოს მომავალი მედიაციის კანონსა და ეთიკის კოდექსებში, მედიაციის ინსტიტუტის ეთიკური მთლიანობის შენარჩუნებისა და სამართლიანი პრაქტიკის განვითარებისათვის.

¹⁵⁴ *Cao L., Sun I.Y., Heberton B.*, The Routledge Handbook of Chinese Criminology, New York, 2014, 121.

¹⁵⁵ *Jiang B.*, Civil Procedure Law of the People's Republic of China: A Practical Guide to Understanding and its Application, Law Press, Beijing, 2012, 246, მითითებულია: *Esplugues C., Louis M.*, New Developments in Civil and Commercial Mediation, Global Comparative Perspectives, Ius Comparatum, Springer International Publishing Switzerland, 2015, 212.

¹⁵⁶ *Esplugues C., Louis M.*, New Developments in Civil and Commercial Mediation, Global Comparative Perspectives, Ius Comparatum, Springer International Publishing Switzerland, 2015, 212.

¹⁵⁷ *Shapira O.*, Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. L. Rev., 2012, 341.